ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 21ης Δεκεμβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-242/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Ιταλία) με απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Μαΐου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Enel Produzione SpA

κατά

Autorità per l'energia elettrica e il gas,

παρεμβαίνουσα:

Terna rete elettrica nazionale SpA,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. N. Cunha Rodrigues, πρόεδρο τμήματος, U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh και A. Arabadjiev (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón
γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Μαΐου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Enel Produzione SpA, εκπροσωπούμενη από τους G. Greco και M. Muscardini, avvocati,

— η Terna rete elettrica nazionale SpA, εκπροσωπούμενη από τους A. Clarizia, P. Ziotti, P. Clarizia και G. Guida, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον C. Zadra και την O. Beynet,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Ιουλίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 23 ΕΚ, 43 ΕΚ, 49 ΕΚ και 56 ΕΚ καθώς και των άρθρων 11, παράγραφοι 2 και 6, και 24 της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ (ΕΕ L 176, σ. 37, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 16, σ. 74).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Enel Produzione SpA (στο εξής: Enel) και της Autorità per l'energia elettrica e il gas (στο εξής: AEEG) σχετικά με την εθνική ρύθμιση που υποχρεώνει τους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας που διαθέτουν αναγκαίες εγκαταστάσεις για τη λειτουργία του ηλεκτρικού δικτύου να τηρούν, κατά τη διαμόρφωση των προσφορών προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος, κανόνες τους οποίους καθορίζει η εταιρία που διαχειρίζεται το δίκτυο μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: διαχειριστής του δικτύου).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η οδηγία 2003/54 αποτελεί μέρος του «δεύτερου πακέτου ρυθμίσεων για την ενέργεια» που θέσπισε ο νομοθέτης της Ένωσης με στόχο την προοδευτική ελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Η οδηγία 2003/54, κατά το άρθρο 1, «θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας. Ορίζει τους κανόνες σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, την πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες που ισχύουν για τις προσκλήσεις προς υποβολή προσφορών και τη χορήγηση αδειών καθώς και για την εκμετάλλευση των δικτύων».

4 Στο κεφάλαιο ΙΙ της οδηγίας 2003/54, το οποίο επιγράφεται «Γενικοί κανόνες για την οργάνωση του τομέα», το άρθρο 3, που επιγράφεται «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία των πελατών», ορίζει, στην παράγραφο 2, τα ακόλουθα:

«Τηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της Συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 86, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του κλίματος και της ενεργειακής αποδοτικότητας. Οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, [να μη δημιουργούν διακρίσεις,] [να υπόκεινται σε έλεγχο] και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ στους εθνικούς καταναλωτές. [...]»

5 Το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας, που αφορά τα καθήκοντα των διαχειριστών δικτύου μεταφοράς, προβλέπει τα εξής:

«Κάθε διαχειριστής δικτύου μεταφοράς είναι υπεύθυνος για:

α) τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ικανότητας του δικτύου να ανταποκρίνεται στην εύλογη ζήτηση για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας,

β) τη συμβολή στην ασφάλεια του εφοδιασμού μέσω επαρκούς δυναμικού μεταφοράς και αξιοπιστίας του δικτύου,

[…]»

6 Οι παράγραφοι 2 και 6 του άρθρου 11 της ίδιας οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Κατανομή φορτίων και εξισορρόπηση», ορίζουν τα ακόλουθα:

«2. Η κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής και η χρήση των διασυνδέσεων γίνονται βάσει κριτηρίων που μπορεί να εγκρίνονται από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και που πρέπει να είναι αντικειμενικά, να δημοσιεύονται και να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις προκειμένου να εξασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Τα εν λόγω κριτήρια λαμβάνουν υπόψη την οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από διαθέσιμες εγκαταστάσεις παραγωγής ή από μεταφορές μέσω διασύνδεσης, καθώς και τους τεχνικούς περιορισμούς του δικτύου.

[...]

6. Οι διαχειριστές του δικτύου μεταφοράς προμηθεύονται την ενέργεια που χρησιμοποιούν για να καλύπτουν τις απώλειες ενέργειας και να διατηρούν εφεδρικό δυναμικό στο δίκτυό τους με διαφανείς[, μη δημιουργούσες διακρίσεις] και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες, όταν ασκούν τα καθήκοντα αυτά.»

7 Στο κεφάλαιο V, που επιγράφεται «Διαχείριση δικτύου διανομής», το άρθρο 14 της οδηγίας 2003/54, το οποίο αφορά τα καθήκοντα των διαχειριστών δικτύων διανομής, ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ο διαχειριστής δικτύου διανομής διατηρεί ένα ασφαλές, αξιόπιστο και αποδοτικό δίκτυο διανομής στην περιοχή που καλύπτει, λαμβάνοντας τη δέουσα μέριμνα για το περιβάλλον.

2. Εν πάση περιπτώσει, αποφεύγει κάθε διάκριση μεταξύ χρηστών ή κατηγοριών χρηστών του δικτύου, και ιδίως διακρίσεις υπέρ των συνδεδεμένων με αυτόν επιχειρήσεων.

[…]

6. Όταν οι διαχειριστές των δικτύων διανομής είναι υπεύθυνοι για την εξισορρόπηση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, οι κανόνες που θεσπίζουν για αυτόν τον σκοπό, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τη χρέωση των χρηστών του δικτύου τους λόγω έλλειψης ενεργειακής ισορροπίας, είναι αντικειμενικοί, διαφανείς και [δεν δημιουργούν διακρίσεις]. Οι όροι και προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων και των τιμολογίων, για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών εκ μέρους των διαχειριστών των δικτύων διανομής καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, κατά τρόπο [που δεν δημιουργεί διακρίσεις και] αντικατοπτρίζει το κόστος και δημοσιεύονται.

[…]»

8 Στο κεφάλαιο VII της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Οργάνωση της πρόσβασης στο δίκτυο», το άρθρο 23, το οποίο αφορά τις ρυθμιστικές αρχές, προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη ορίζουν ένα ή περισσότερα αρμόδια όργανα ως ρυθμιστικές αρχές. Οι εν λόγω αρχές είναι εντελώς ανεξάρτητες από τα συμφέροντα του κλάδου της ηλεκτρικής ενέργειας. Είναι υπεύθυνες, μέσω της εφαρμογής του παρόντος άρθρου, τουλάχιστον για τη διασφάλιση της [μη ύπαρξης διακρίσεων], του ουσιαστικού ανταγωνισμού και της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς, παρακολουθώντας, ειδικότερα:

[…]

β) τους τυχόν μηχανισμούς για την αντιμετώπιση της συμφόρησης δυναμικού στο εθνικό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας,

[…]

ζ) τον βαθμό στον οποίο οι διαχειριστές δικτύων μεταφοράς και διανομής εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τα άρθρα 9 και 14,

[…]»

9 Το άρθρο 24 της οδηγίας 2003/54, που επιγράφεται «Μέτρα διασφάλισης», προβλέπει ότι, σε περίπτωση αιφνίδιας κρίσεως στην ενεργειακή αγορά ή όταν απειλούνται η σωματική ακεραιότητα ή η ασφάλεια των προσώπων, των μηχανημάτων ή των εγκαταστάσεων, ή η αρτιότητα του δικτύου, ένα κράτος μέλος μπορεί να λάβει προσωρινώς τα αναγκαία μέτρα διασφαλίσεως, τα οποία οφείλει να κοινοποιήσει αμελλητί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το εθνικό δίκαιο

10 Με το νομοθετικό διάταγμα 79 της 16ης Μαρτίου 1999 (*GURI* αριθ. 75, της 31ης Μαρτίου 1999, στο εξής: διάταγμα Bersani) μεταφέρθηκε στην ιταλική νομοθεσία η οδηγία 96/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 1997, L 27, σ. 20).

11 Το άρθρο 2, παράγραφος 10, του διατάγματος αυτού ορίζει την κατανομή φορτίων ως τη «δραστηριότητα που αποσκοπεί στην κατανομή των εντολών σχετικά με τη συντονισμένη χρησιμοποίηση και λειτουργία των εγκαταστάσεων παραγωγής, του δικτύου μεταφοράς και των βοηθητικών υπηρεσιών». Όπως προκύπτει από τον φάκελο της υποθέσεως που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, η κατανομή φορτίων συνιστά την πράξη με την οποία ο διαχειριστής δικτύου «απευθύνεται» στις εγκαταστάσεις παραγωγής οι οποίες διαθέτουν κατάλληλο απόθεμα ικανότητας και βρίσκονται εντός της γεωγραφικής του ζώνης, αναλόγως των απαιτήσεων της ζητήσεως, προκειμένου να εξασφαλίζει, ανά πάσα στιγμή, την ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζητήσεως ηλεκτρικής ενέργειας στο δίκτυο και να διασφαλίζει έτσι τη συνέχεια της προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας.

12 Σύμφωνα με τα άρθρα 3, παράγραφος 3, και 5 του διατάγματος Bersani, η AEEG εξέδωσε στις 30 Δεκεμβρίου 2003 την απόφαση 168/03 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 24, της 30ής Ιανουαρίου 2004) για την αντιμετώπιση της τοπικής ισχύος ορισμένων εγκαταστάσεων παραγωγής που είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση της ζητήσεως ηλεκτρικής ενέργειας υπό συνθήκες επαρκούς ασφάλειας. Η απόφαση αυτή καθορίζει τους όρους λειτουργίας της υπηρεσίας κατανομής φορτίων ηλεκτρικής ενέργειας και προμήθειας των αντιστοίχων ενεργειακών πόρων.

13 Όπως προβλέπει η απόφαση του Υπουργού Παραγωγικών Δραστηριοτήτων της 19ης Δεκεμβρίου 2003 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 301, της 30ής Δεκεμβρίου 2003), η ιταλική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είναι οργανωμένη σε τρεις χωριστές αγορές, ήτοι, πρώτον, την αγορά της προηγούμενης ημέρας (στο εξής: ΑΠΗ), όπου γίνεται η διαπραγμάτευση των προσφορών αγοράς και πωλήσεως ηλεκτρικής ενέργειας για κάθε συγκεκριμένη περίοδο της επόμενης ημέρας, δεύτερον, την αγορά της ίδιας ημέρας (στο εξής: ΑΙΗ), όπου γίνεται η διαπραγμάτευση των προσφορών αγοράς και πωλήσεως ηλεκτρικής ενέργειας για την προσαρμογή των προγραμμάτων

εισροών και εκροών που καθορίστηκαν στην ΑΠΗ, και, τρίτον, την αγορά των υπηρεσιών κατανομής φορτίων (στο εξής: ΑΥΚΦ), που υποδιαιρείται στην αγορά των υπηρεσιών κατανομής φορτίων ex ante και στην αγορά εξισορροπήσεως.

14 Η απόφαση 111/06, που εκδόθηκε από την AEEG στις 9 Ιουνίου 2006 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 153, της 4ης Ιουλίου 2006, στο εξής: απόφαση 111/06), τροποποίησε την αναφερθείσα ανωτέρω στη σκέψη 12 απόφαση 168/03, παρέχοντας στον κύριο διαχειριστή δικτύου, δηλαδή στην Terna rete elettrica nazionale SpA (στο εξής: Terna), ένα μέσο που του επιτρέπει να εντοπίζει τους ενεργειακούς πόρους που είναι απαραίτητοι για την υπηρεσία κατανομής φορτίων. Πρόκειται για το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων για τη λειτουργία και την ασφάλεια του ηλεκτρικού δικτύου (στο εξής: καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων). Οι σχετικές με το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων διατάξεις περιέχονταν στον τίτλο 2 του τμήματος 3 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, ιδίως δε στα άρθρα 63, 64 και 65 του παραρτήματος αυτού.

15 Το νομοθετικό διάταγμα 185, της 29ης Νοεμβρίου 2008, το οποίο μετατράπηκε σε νόμο, κατόπιν τροποποιήσεων, με τον νόμο 2, της 28ης Ιανουαρίου 2009 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 22, της 28ης Ιανουαρίου 2009), περί επειγόντων μέτρων υπέρ των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και της απασχολήσεως, με στόχο την τροποποίηση του εθνικού στρατηγικού πλαισίου με τη θέσπιση μέτρων για την καταπολέμηση της κρίσης (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 280, της 29ης Νοεμβρίου 2008, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 185), υιοθέτησε τις γενικές γραμμές του καθεστώτος των αναγκαίων εγκαταστάσεων. Το άρθρο 3, παράγραφος 10, προβλέπει τις αρχές τις οποίες πρέπει να τηρεί η ρύθμιση περί της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας «λαμβανομένης υπόψη της εξαιρετικά σοβαρής οικονομικής κρίσεως σε διεθνές επίπεδο και των συνεπειών της για τις τιμές των πρώτων υλών, προς εξασφάλιση χαμηλότερων χρεώσεων για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και για τη μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας».

16 Όσον αφορά, ειδικότερα, την ΑΥΚΦ, το άρθρο 3, παράγραφος 10, στοιχείο d, του νομοθετικού διατάγματος 185 προβλέπει ότι «[η] διαχείρισή της ανατίθεται στον παραχωρησιούχο της υπηρεσίας μεταφοράς και κατανομής φορτίων με στόχο να

καταστεί δυνατή η επιλογή των αναγκαίων μέσων για την εξασφάλιση της ασφάλειας του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας βάσει των διαφόρων παροχών κάθε μέσου στο δίκτυο, μέσω μιας διαφανούς και αποτελεσματικής από οικονομικής απόψεως αξιολογήσεως. Οι υπηρεσίες κατανομής φορτίων εξασφαλίζονται με την απόκτηση των αναγκαίων μέσων εκ μέρους των εξουσιοδοτημένων φορέων. Στην [ΑΥΚΦ], η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας καθορίζεται βάσει των διαφόρων τιμών που προσφέρονται υποχρεωτικά από κάθε εξουσιοδοτημένο χρήστη και γίνονται δεκτές από τον παραχωρησιούχο των υπηρεσιών κατανομής φορτίων, με προτεραιότητα στις προσφορές των οποίων οι τιμές είναι χαμηλότερες, έως την πλήρη κάλυψη των αναγκών [...]»

17 Το άρθρο 3, παράγραφος 11, του νομοθετικού διατάγματος 185 προβλέπει κυρίως ότι, με σκοπό αφενός την εξασφάλιση χαμηλότερων χρεώσεων για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και αφετέρου τη μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας:

«η [AEEG] προσαρμόζει τις αποφάσεις της, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την κατανομή φορτίων ηλεκτρικής ενέργειας, στις ακόλουθες αρχές και κατευθυντήριες γραμμές:

a) Οι φορείς που διαθέτουν μεμονωμένες εγκαταστάσεις ή ομάδες εγκαταστάσεων αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών των υπηρεσιών κατανομής φορτίων, όπως αυτές προσδιορίζονται βάσει των κριτηρίων που καθορίζει η [AEEG] σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας διατάξεως, υποχρεούνται να υποβάλλουν προσφορές στις αγορές κατά τους όρους που καθορίζει η [AEEG], η οποία εφαρμόζει ακριβείς μηχανισμούς για την ελαχιστοποίηση των δαπανών του συστήματος και την εξασφάλιση δίκαιης αμοιβής των παραγωγών. Ειδικότερα, αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών των υπηρεσιών κατανομής φορτίων, αποκλειστικώς για τις χρονικές περιόδους κατά τις οποίες επαληθεύονται οι συνθήκες που περιγράφονται κατωτέρω, θεωρούνται οι εγκαταστάσεις που αποδεικνύονται τεχνικώς και οργανικώς απαραίτητες για την αποσυμφόρηση του δικτύου ή τη διατήρηση της ασφάλειας του εθνικού συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας σε κατάλληλα επίπεδα για σημαντικά χρονικά διαστήματα.

b) Λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της [ΑΥΚΦ], την παροχή κινήτρων για τη μείωση του κόστους εφοδιασμού των εν λόγω υπηρεσιών, τη σύναψη μακροπρόθεσμων συμβάσεων προμήθειας και τη σταθεροποίηση της αντιπαροχής που καταβάλλουν οι τελικοί πελάτες.»

18 Κατ' εφαρμογή του νομοθετικού διατάγματος 185 και του νόμου 2/09, η AEEG εξέδωσε στις 29 Απριλίου 2009 την απόφαση ARG/elt 52/09 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 133, της 11ης Ιουνίου 2009, στο εξής: απόφαση 52/09), της οποίας το άρθρο 1 τροποποιεί τα άρθρα 63, 64 και 65 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06. Με την απόφαση 52/09, η AEEG εισήγαγε μια νέα ρύθμιση όσον αφορά την κατανομή φορτίων, η οποία είχε εφαρμογή στις αναγκαίες εγκαταστάσεις για τη λειτουργία και την ασφάλεια του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας.

19 Κατά το άρθρο 63, παράγραφος 9, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, ο διαχειριστής δικτύου υποχρεούται να καταρτίζει και να δημοσιεύει κατ' έτος έναν κατάλογο των εγκαταστάσεων και ομάδων εγκαταστάσεων που θεωρούνται απαραίτητες για τη λειτουργία και την ασφάλεια του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας. Οι εγκαταστάσεις αυτές υπόκεινται στις υποχρεώσεις υποβολής προσφορών και στο καθεστώς αμοιβής που περιγράφονται στα άρθρα 63 έως 65 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09.

20 Το καθεστώς αμοιβής που προβλέπεται από το άρθρο 64 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09 (στο εξής: κοινό καθεστώς), προβλέπει ότι ο ιδιοκτήτης αναγκαίας εγκαταστάσεως υποχρεούται να υποβάλλει, για τις ποσότητες και επί το χρονικό διάστημα για το οποίο η εγκατάστασή του θεωρείται αναγκαία, προσφορές υποκείμενες στους ακόλουθους περιορισμούς:

— στην ΑΠΗ και στην ΑΙΗ, οι τιμές των προσφορών πωλήσεως πρέπει να είναι μηδενικές, οι δε προσφορές αγοράς δεν πρέπει να αναφέρουν τιμή, και

— στην ΑΥΚΦ, η τιμή των προσφορών πρέπει να είναι ίσες προς την τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας που πωλείται στην ΑΠΗ.

21 Όπως προκύπτει από τον φάκελο που έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο, ο παραγωγός έχει την ευχέρεια να καθορίζει ελεύθερα την τιμή που προσφέρει για τις ποσότητες και τις ώρες που δεν θεωρούνται αναγκαίες.

22 Με την απόφαση 52/09 προστέθηκε εξάλλου στο παράρτημα Α της αποφάσεως 111/06 ένα άρθρο 65 bis, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα του ιδιοκτήτη αναγκαίων εγκαταστάσεων να επιλέξει για τις δικές του εγκαταστάσεις, βάσει συμβάσεως, μια μέθοδο προσφορών διαφορετική από εκείνη που προβλέπουν τα άρθρα 63 έως 65 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, με αποτέλεσμα καμία από τις εγκαταστάσεις παραγωγής που διαθέτει να μην εγγράφεται στον κατάλογο των αναγκαίων εγκαταστάσεων για το ημερολογιακό έτος που αφορά η σύμβαση.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

23 Η Enel, υπό την ιδιότητά της ως επιχειρήσεως παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που διαθέτει εγκαταστάσεις που έχουν χαρακτηριστεί αναγκαίες, προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως 52/09, υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι η απόφαση αυτή αντίκειται στην οδηγία 2003/54 και, ειδικότερα, στο άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας αυτής.

24 Η ENEL υποστηρίζει ότι, στο σύστημα που εισάγει η προσβαλλόμενη ρύθμιση, η διάθεση της αναγκαίας ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας για την εκ μέρους του διαχειριστή δικτύου λειτουργία των υπηρεσιών κατανομής φορτίων εξαιρείται από τον μηχανισμό προσφοράς και ζητήσεως και γίνεται βάσει εντολών, που δίνονται από τις επιχειρήσεις που διαθέτουν αναγκαίες εγκαταστάσεις ή ομάδες εγκαταστάσεων, για τη διάθεση καθορισμένων ποσοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας στο σύνολο των αγορών που αποτελούν τη χρηματιστηριακή αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ήτοι στην ΑΠΗ,

στην ΑΙΗ και στην ΑΥΚΦ, σε τιμή μη καθοριζόμενη από τον παραγωγό στο πλαίσιο της εμπορικής στρατηγικής του, αλλά επιβαλλόμενη από την ΑΕΕG, σε συνάρτηση με τη μέση χρηματιστηριακή τιμή που καθορίζεται στην ΑΠΗ και στην ΑΙΗ, βάσει τιμών που δεν έχουν σχέση με τις αξίες της ειδικής χρηματιστηριακής αγοράς αναφοράς, που είναι η ΑΥΚΦ.

25 Κατά την ENEL, αυτό αντιβαίνει στους σκοπούς και στις διατάξεις της οδηγίας 2003/54, η οποία, προς τον σκοπό της εναρμονίσεως των νομοθεσιών των διαφόρων κρατών μελών, εντάσσει την παραγωγή και την προσφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε πλαίσιο ελεύθερου ανταγωνισμού και δεν εφαρμόζει ένα πρότυπο κεντρικού σχεδιασμού. Η ρύθμιση την οποία προβλέπει η απόφαση 52/09 αντιβαίνει επίσης στις παραγράφους 2 και 6 του άρθρου 11 της οδηγίας αυτής, οι οποίες προβλέπουν ότι οι υπηρεσίες κατανομής φορτίων λαμβάνουν υπόψη την οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από τις εγκαταστάσεις παραγωγής, επιλέγοντας τις διαθέσιμες προσφορές βάσει οικονομικών κριτηρίων, και ότι οι διαχειριστές δικτύων είναι υποχρεωμένοι να προμηθεύονται την ενέργεια που χρησιμοποιούν για να καλύπτουν τις απώλειες ενέργειας και να διατηρούν εφεδρικό δυναμικό στο δίκτυό τους κατ' εφαρμογή διαφανών διαδικασιών που να μη δημιουργούν διακρίσεις και να βασίζονται στους κανόνες της αγοράς.

26 Το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα αν η επίμαχη εθνική ρύθμιση είναι συμβατή με τους κανόνες της Συνθήκης για την ελευθερία εγκαταστάσεως, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων. Η επιβολή της υποχρεώσεως συνάψεως συμβάσεως συνιστά δηλαδή ουσιώδη παρέμβαση στην ελευθερία του συμβάλλεσθαι που ισχύει καταρχήν για τους επιχειρηματίες και ενδέχεται να συνεπάγεται πρόσθετες επιβαρύνσεις για τις επιχειρήσεις και να τις αναγκάζει να μεταβάλουν την εμπορική τους στρατηγική. Ο προκαθορισμός της τιμής πωλήσεως της ενέργειας αποτελεί και αυτός εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως.

27 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες για το αν τα μέτρα που προβλέπει η επίμαχη εθνική ρύθμιση δικαιολογούνται βάσει των εξαιρέσεων που προβλέπουν το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ και το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54, διότι δεν είναι βέβαιο ότι θα μπορούσαν να συνιστούν υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας.

28 Το εν λόγω δικαστήριο θέτει επίσης το ζήτημα μήπως τα εν λόγω μέτρα είναι δυσανάλογα. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά δεν αποσκοπούν στην εφαρμογή όρων ανταγωνισμού στην ΑΥΚΦ, ώστε να μειωθεί η ισχύς των επιχειρηματιών που έχουν κομβικές θέσεις, αλλά επιδιώκουν τη μείωση της ισχύος αυτής μέσω συρρίκνωσης της ΑΥΚΦ, προκρίνοντας ένα διοικητικό σύστημα προμήθειας της ενέργειας από τον διαχειριστή του δικτύου. Επιπλέον, δεν έχει αποδειχθεί ότι είναι αδύνατη η μείωση της ισχύος των επιχειρηματιών αυτών στην αγορά με μέτρα που να συμβιβάζονται με την απόφαση ελευθερώσεως της αγοράς.

29 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει τέλος ότι τα επίμαχα μέτρα ενδέχεται να καθιερώνουν μόνιμη παρέκκλιση από το καθεστώς της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Τα μέτρα αυτά δεν μπορούν εξάλλου να αποτελούν «μέτρα διασφαλίσεως» κατά την έννοια του άρθρου 24 της οδηγίας 2003/54.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύουν τα άρθρα 23 [ΕΚ], 43 [ΕΚ], 49 [ΕΚ] και 56 [ΕΚ] καθώς και τα άρθρα 11, παράγραφοι 2 και 6, και 24 της οδηγίας 2003/54 την εθνική ρύθμιση η οποία, χωρίς να έχει κοινοποιηθεί στην […] Επιτροπή, επιβάλλει, κατά τρόπο πάγιο, σε ορισμένους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας που, υπό δεδομένες περιστάσεις, θεωρούνται απαραίτητοι για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των υπηρεσιών κατανομής φορτίου, την υποχρέωση να υποβάλλουν προσφορές στις χρηματιστηριακές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας βάσει προγραμμάτων καθοριζομένων από τον διαχειριστή του δικτύου κατά τρόπο ανεξάρτητο και η οποία αφαιρεί τη διαμόρφωση της τιμής των εν λόγω προσφορών από τη σφαίρα της ελεύθερης βουλήσεως του παραγωγού, συναρτώντας την με παραμέτρους που δεν έχουν προκαθοριστεί σύμφωνα με διαφανείς, μη δημιουργούσες διακρίσεις και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Προκαταρκτικές σκέψεις

31 Το αιτούν δικαστήριο, με το προδικαστικό ερώτημα, καλεί το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της ερμηνείας των διατάξεων του άρθρου 56 ΕΚ, το οποίο αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

32 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το Δικαστήριο αδυνατεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου, όταν δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ. επ' αυτού αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2006, C-94/04 και C-202/04, Cipolla κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-11421, σκέψη 25, και της 31ης Ιανουαρίου 2008, C-380/05, Centro Europa 7, Συλλογή 2008, σ. I-349, σκέψη 53). Από την απόφαση περί παραπομπής πρέπει να προκύπτουν οι συγκεκριμένοι λόγοι που ώθησαν το εθνικό δικαστήριο να διερωτηθεί επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και να κρίνει αναγκαία την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απολύτως απαραίτητο το εθνικό δικαστήριο να παρέχει ορισμένες τουλάχιστον διευκρινίσεις για τους λόγους που επέλεξε τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων την ερμηνεία ζητεί, καθώς και για τη σχέση που θεωρεί ότι υφίσταται μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας (προπαρατεθείσα απόφαση Centro Europa 7, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει όμως καμία εξήγηση για τη σχέση που θεωρεί ότι υφίσταται μεταξύ των διατάξεων της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων αφενός και της διαφοράς στην υπόθεση της κύριας δίκης ή του αντικειμένου της διαφοράς αυτής αφετέρου. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το ερώτημα είναι απαράδεκτο, όσον αφορά τις διατάξεις της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

34 Όσον αφορά τις διατάξεις της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελευθερία εγκαταστάσεως, στις οποίες αναφέρθηκε το αιτούν δικαστήριο, επιβάλλεται καταρχάς η παρατήρηση ότι η οδηγία 2003/54 εκδόθηκε με βάση, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 47, παράγραφος 2, ΕΚ και 55 ΕΚ, τα οποία αφορούν τις ελευθερίες αυτές. Η διαφορά στην υπόθεση της κύριας δίκης ανέκυψε άλλωστε κατόπιν της άσκησης προσφυγής κατά της εθνικής ρύθμισης που αφορά την υπηρεσία κατανομής φορτίων. Η υπηρεσία αυτή όμως αποτελεί ακριβώς το αντικείμενο του άρθρου 11 της οδηγίας 2003/54. Η οδηγία αυτή, καθόσον ενδιαφέρει τη διαφορά της κύριας δίκης, διασφαλίζει την εφαρμογή στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας των θεμελιωδών ελευθεριών που έχουν κατοχυρωθεί με τη Συνθήκη, μεταξύ των οποίων καταλέγονται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και η ελευθερία εγκαταστάσεως, και συμβάλλει έτσι στην κατοχύρωση της εφαρμογής τους. Επομένως, με γνώμονα την οδηγία αυτή θα πρέπει να εξεταστεί αν τίθενται ενδεχομένως εμπόδια στις ελευθερίες αυτές.

35 Όσον αφορά το άρθρο 24 της οδηγίας 2003/54 στο οποίο αναφέρθηκε το αιτούν δικαστήριο, επισημαίνεται ότι το άρθρο αυτό αφορά τα μέτρα διασφαλίσεως που επιτρέπεται να λαμβάνουν τα κράτη μέλη προκειμένου να αντιμετωπίζουν τους ιδιαίτερους κινδύνους που απειλούν κατ' εξαίρεση το δίκτυο. Επιβάλλεται πάντως η παρατήρηση ότι, αν και το νομοθετικό διάταγμα 185 εκδόθηκε «λαμβανομένης υπόψη της εξαιρετικά σοβαρής οικονομικής κρίσεως σε διεθνές επίπεδο και των συνεπειών της για τις τιμές των πρώτων υλών», από τη δικογραφία που έχει διαβιβαστεί στο Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι η ρύθμιση αυτή αφορά περίπτωση αιφνίδιας κρίσεως στην ενεργειακή αγορά ή απειλής της σωματικής ακεραιότητας ή της ασφάλειας των προσώπων, των μηχανημάτων ή των εγκαταστάσεων ή της αρτιότητας του δικτύου, όπως προβλέπει το εν λόγω άρθρο 24. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω άρθρο δεν ασκεί καμία επιρροή επί της απαντήσεως που θα δοθεί στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

36 Επισημαίνεται εξάλλου ότι, όσον αφορά τις αμφιβολίες που εκφράζει το αιτούν δικαστήριο σχετικά με το ζήτημα αν τα εν λόγω μέτρα μπορούν να συνιστούν υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας, πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν τέτοιες υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας.

37 Με δεδομένα τα στοιχεία αυτά και με σκοπό να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση για την επίλυση της διαφοράς της υπόθεσης της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι θέτει το ζήτημα αν η οδηγία 2003/54, και ειδικότερα τα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας αυτής, έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την εθνική ρύθμιση που, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, επιβάλλει στους επιχειρηματίες, οι οποίοι διαθέτουν εγκαταστάσεις ή ομάδες εγκαταστάσεων που θεωρούνται, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θέσει η εθνική ρυθμιστική αρχή, αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια των υπηρεσιών κατανομής φορτίου, αναγκών που συναρτώνται προς τη ζήτηση, την υποχρέωση να υποβάλλουν προσφορές στις εθνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας υπό όρους που έχουν προκαθοριστεί από την εν λόγω αρχή.

Οι προϋποθέσεις παρεμβάσεως των κρατών μελών

Υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας

38 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2003/54 προβλέπει στην παράγραφο 2 ότι τα κράτη μέλη, τηρώντας πλήρως το άρθρο 86 ΕΚ, μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής.

39 Επισημαίνεται ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 9, της οδηγίας 2003/54, να ενημερώνουν την Επιτροπή για όλα τα μέτρα που θεσπίζουν προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του καταναλωτή, και για τις πιθανές επιπτώσεις τους στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό, ανεξαρτήτως του εάν τα εν λόγω μέτρα απαιτούν ή

όχι παρέκκλιση από τις διατάξεις της οδηγίας αυτής, και να της κοινοποιούν ανά διετία κάθε ενδεχόμενη τροποποίηση των εν λόγω μέτρων (βλ. επ' αυτού απόφαση της 20ής Απριλίου 2010, C-265/08, Federutility κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-3377, σκέψη 23) και ότι η κοινοποίηση των μέτρων αυτών παρέχει τη δυνατότητα να εξακριβώνεται κατά πόσον το οικείο κράτος μέλος επιδιώκει την επιβολή υποχρεώσεως δημόσιας υπηρεσίας. Η παράλειψη κοινοποιήσεως πάντως δεν αρκεί, καθαυτή, ως απόδειξη του ότι η επίμαχη ρύθμιση δεν συνιστά υποχρέωση δημόσιας υπηρεσίας.

40 Το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ προβλέπει αφενός ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού, κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί, και αφετέρου ότι η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν πρέπει να επηρεάζεται σε βαθμό ο οποίος θα αντέκειτο προς το συμφέρον της Ένωσης.

41 Όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, η διάταξη αυτή αποσκοπεί στον συγκερασμό του συμφέροντος των κρατών μελών να χρησιμοποιούν ορισμένες επιχειρήσεις ως όργανο οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής με το συμφέρον που έχει η Ένωση για την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού και για τη διατήρηση της ενότητας της κοινής αγοράς (βλ. επ' αυτού απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-67/96, Albany, Συλλογή 1999, σ. I-5751, σκέψη 103 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 Από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 86 ΕΚ προκύπτει ότι οι υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας οι οποίες μπορούν να επιβάλλονται στις επιχειρήσεις κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 πρέπει να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας και, επομένως, οι υποχρεώσεις αυτές δεν επιτρέπεται να θίγουν τον ελεύθερο καθορισμό της τιμής παροχής ηλεκτρικού ρεύματος παρά μόνον καθόσον απαιτείται για την υλοποίηση του σκοπού γενικού οικονομικού συμφέροντος τον οποίο επιδιώκουν (προπαρατεθείσα απόφαση Federutility κ.λπ., σκέψη 33).

Η ρύθμιση της Ένωσης που διέπει την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας και τις υπηρεσίες κατανομής φορτίων

43 Στο πλαίσιο της προοδευτικής ελευθερώσεως της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, στις ρυθμιστικές αρχές που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη έχουν ανατεθεί ιδιαίτερα καθήκοντα. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχεία β΄ και ζ΄, της οδηγίας 2003/54, οι ρυθμιστικές αρχές, όπως είναι η AEEG, είναι υπεύθυνες για τη διασφάλιση της μη ύπαρξης διακρίσεων, του ουσιαστικού ανταγωνισμού και της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τους μηχανισμούς για την αντιμετώπιση της συμφόρησης δυναμικού στο εθνικό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας και τον βαθμό στον οποίο οι διαχειριστές δικτύων μεταφοράς και διανομής εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τα άρθρα 9 και 14 της οδηγίας αυτής.

44 Το άρθρο 9, στοιχεία α΄ και β΄, της οδηγίας 2003/54 προβλέπει ότι ο διαχειριστής δικτύου είναι υπεύθυνος να διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του δικτύου να ανταποκρίνεται στην εύλογη ζήτηση για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και να συμβάλλει στην ασφάλεια του εφοδιασμού μέσω επαρκούς δυναμικού μεταφοράς και αξιοπιστίας του δικτύου. Το άρθρο 14, παράγραφοι 1, 2 και 6, της ίδιας αυτής οδηγίας προβλέπει ότι ο διαχειριστής αυτός διατηρεί ένα ασφαλές, αξιόπιστο και αποδοτικό δίκτυο στην περιοχή που καλύπτει, ενώ παράλληλα αποφεύγει κάθε διάκριση μεταξύ των χρηστών του δικτύου.

45 Όσον αφορά ειδικότερα τις υπηρεσίες κατανομής φορτίων, τονίζεται ότι, κατά τα άρθρα 9 και 11 της οδηγίας 2003/54, ο διαχειριστής δικτύου είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση των ροών ηλεκτρικής ενέργειας στο δίκτυο και οφείλει να εγγυάται την ασφάλεια, την αξιοπιστία και την αποδοτικότητά του. Επομένως, κατά την εν λόγω οδηγία, η ευθύνη της κατανομής φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής βαρύνει τον διαχειριστή δικτύου, εφόσον οι εγκαταστάσεις αυτές βρίσκονται στη ζώνη που καλύπτει.

46 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54, η κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής γίνεται βάσει κριτηρίων που μπορεί να εγκρίνονται από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και που πρέπει να είναι αντικειμενικά, να δημοσιεύονται και να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις. Τα εν λόγω κριτήρια λαμβάνουν υπόψη

την οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από τις διαθέσιμες εγκαταστάσεις παραγωγής, καθώς και τους τεχνικούς περιορισμούς του δικτύου. Η δε παράγραφος 6 του άρθρου αυτού προβλέπει κατ' ουσία ότι οι διαχειριστές δικτύου προμηθεύονται την ενέργεια που χρησιμοποιούν κατ' εφαρμογή διαδικασιών που είναι διαφανείς, δεν δημιουργούν διακρίσεις και βασίζονται στην αγορά.

47 Τα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας 2003/54 επιτρέπουν στα κράτη μέλη να επιβάλλουν, μέσω των ρυθμιστικών αρχών και των διαχειριστών δικτύου, υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας στις επιχειρήσεις που διαθέτουν εγκαταστάσεις παραγωγής που είναι αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών της υπηρεσίας κατανομής φορτίων, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που θέτουν οι εν λόγω διατάξεις.

48 Η ρύθμιση που προβλέπει τέτοιες παρεμβάσεις πρέπει να επιδιώκει σκοπό γενικού οικονομικού συμφέροντος και να είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Επιπλέον, οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, να μη δημιουργούν διακρίσεις, να είναι επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των εν λόγω επιχειρήσεων στους εθνικούς καταναλωτές. Εν πάση περιπτώσει, η κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις αυτές πρέπει να γίνεται βάσει κριτηρίων που πρέπει να είναι αντικειμενικά, να δημοσιεύονται και να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις και να λαμβάνουν υπόψη την οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από τέτοιες εγκαταστάσεις, καθώς και τους τεχνικούς περιορισμούς του δικτύου.

49 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει, κατά την εκδίκαση της διαφοράς στην κύρια δίκη, αν ικανοποιούνται οι απαιτήσεις αυτές. Το Δικαστήριο πάντως οφείλει να του παράσχει όλες τις ενδείξεις που είναι συναφώς απαραίτητες από την άποψη του δικαίου της Ένωσης.

Το γενικό οικονομικό συμφέρον

50 Υπενθυμίζεται ότι τα κράτη μέλη έχουν την εξουσία, τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης, να καθορίζουν το περιεχόμενο και την οργάνωση των γενικού οικονομικού συμφέροντος υπηρεσιών τους. Ειδικότερα, μπορούν να λαμβάνουν υπόψη σκοπούς που προσιδιάζουν στην εθνική τους πολιτική (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 104, και Federutility κ.λπ., σκέψη 29).

51 Όπως προκύπτει από το άρθρο 3 του διατάγματος Bersani, η υπηρεσία κατανομής ηλεκτρικών φορτίων αποτελεί δημόσια υπηρεσία που έχει σκοπό να εξασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζητήσεως ηλεκτρικής ενέργειας στο εθνικό δίκτυο μεταφοράς και να εγγυάται έτσι την ασφάλεια και τη συνέχεια της προμήθειας ενέργειας.

52 Όσον αφορά το ζήτημα αν έχει ανατεθεί η διαχείριση υπηρεσιών γενικού συμφέροντος σε μια επιχείρηση όπως η Terna, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, στην επιχείρηση αυτή έχει ανατεθεί, κατόπιν πράξεως παραχωρήσεως δημοσίου δικαίου, η ευθύνη της υπηρεσίας κατανομής φορτίων.

53 Όσον αφορά ειδικότερα το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων, το καθεστώς αυτό, όπως υπενθυμίζεται με το άρθρο 3, παράγραφος 10, του νομοθετικού διατάγματος 185, θεσπίστηκε με σκοπό αφενός την εξασφάλιση χαμηλότερων χρεώσεων για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και αφετέρου τη μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας.

54 Οι υποχρεώσεις στις οποίες αναφέρεται η αμέσως προηγούμενη σκέψη εξυπηρετούν τις ανάγκες ασφάλειας του δικτύου και προστασίας του καταναλωτή, τις οποίες αναγνωρίζει το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό καταρχήν ότι το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων εξυπηρετεί σκοπό γενικού οικονομικού συμφέροντος.

Η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας

55 Μολονότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 86 ΕΚ, επιτρέπει την επιβολή στις επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί η διαχείριση δημόσιας υπηρεσίας υποχρεώσεων που να αφορούν, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό της τιμής παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, η εθνική ρύθμιση με την οποία επιβάλλονται οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει, για να ανταποκρίνεται στο κριτήριο της αναλογικότητας, να είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο.

56 Πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν μια ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι πρόσφορη για την επίτευξη των σκοπών που διακηρύσσει ότι επιδιώκει, δηλαδή της ασφάλειας του δικτύου και της προστασίας του καταναλωτή.

57 Από τη δικογραφία που έχει διαβιβαστεί στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η εθνική αυτή ρύθμιση έχει εφαρμογή μόνο στους επιχειρηματίες που διαθέτουν αναγκαίες εγκαταστάσεις, δηλαδή στις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει παρά μία μόνο εγκατάσταση παραγωγής η οποία, λόγω των τεχνικών χαρακτηριστικών της και της ταχύτητας μεταβολής της ισχύος της, είναι ικανή να παρέχει τους αναγκαίους πόρους για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της κατανομής φορτίων. Σε μια αγορά όπως είναι η αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, όπου η ζήτηση είναι ανελαστική και το επίμαχο αγαθό δεν μπορεί να αποθηκεύεται, μια τέτοια εγκατάσταση θα ήταν αναγκαία για την επίλυση των προβλημάτων συμφορήσεως και/ή για τη διατήρηση των επιπέδων ασφάλειας του συστήματος. Λόγω του απαραίτητου ή αναγκαίου αυτού χαρακτήρα, ο επιχειρηματίας που διαθέτει την εν λόγω εγκατάσταση αποκτά κατά κανόνα στρατηγική θέση και δεν μπορεί να παρακαμφθεί.

58 Η Ιταλική Δημοκρατία τόνισε συναφώς, χωρίς να αντικρουστεί, ότι η κατάσταση αυτή προκάλεσε την αδικαιολόγητη αύξηση του κόστους και της τελικής τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία δεν αντιστοιχεί σε καμία πραγματική αύξηση του κόστους και απειλεί την ασφάλεια του εφοδιασμού.

59 Συναφώς δεν μπορεί να αποκλειστεί εκ των προτέρων το ενδεχόμενο να μετακυλίεται η υπερβολική αύξηση της τιμής των προσφορών πωλήσεως, η οποία οφείλεται στην ύπαρξη τέτοιας στρατηγικής θέσης που δεν μπορεί να παρακαμφθεί, στην τιμή που καταβάλλουν για το ηλεκτρικό ρεύμα οι τελικοί καταναλωτές και οι επιχειρήσεις.

60 Υπό τις συνθήκες αυτές, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εφαρμογή του καθεστώτος των αναγκαίων εγκαταστάσεων στους παραγωγούς για τους οποίους κρίνεται ότι κατέχουν στην αγορά στρατηγική θέση που δεν μπορεί να παρακαμφθεί είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού της ασφάλειας του δικτύου και της προστασίας του καταναλωτή.

61 Όσον αφορά το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, από τη δικογραφία που έχει διαβιβαστεί στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το νομοθετικό διάταγμα 185 και η απόφαση 52/09 εκδόθηκαν κατόπιν της διαπιστώσεως ότι το ισχύον τότε σύστημα δεν ήταν αποτελεσματικό, λόγω του μικρού αριθμού των σταθμών παραγωγής που χαρακτηρίζονταν ως αναγκαίοι, αλλά και λόγω του ότι η έννοια του «αναγκαίου» αφορούσε αποκλειστικά τις κατ' ιδίαν εγκαταστάσεις και όχι τις επιχειρήσεις στις οποίες ανήκαν οι εγκαταστάσεις αυτές, οπότε «δεν μπορούσε να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο η υπαγωγή ενός μόνο σταθμού στο περιοριστικό καθεστώς να μην αρκεί για την αποτροπή καταστάσεων δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά εκ μέρους ορισμένων επιχειρήσεων οι οποίες, ως ιδιοκτήτριες άλλων υποδομών απαραίτητων στο σύνολό τους για την κάλυψη των αναγκών κατανομής φορτίων, μπορούσαν να καθορίζουν μονομερώς την τιμή πωλήσεως της περιθωριακής ποσότητας ενέργειας που απαιτούνταν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες λειτουργίας του δικτύου».

62 Κατά συνέπεια, με δεδομένο αφενός ότι, κατά το άρθρο 63, παράγραφος 2, στοιχείο a, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, η Terna θεωρεί αναγκαία κάθε εγκατάσταση χωρίς την οποία θα ήταν αδύνατο να υπάρχει η εγγύηση ασφάλειας του δικτύου και αφετέρου ότι, κατά την παράγραφο 3, στοιχεία a και b, του ίδιου αυτού άρθρου, πρόκειται για εγκαταστάσεις παραγωγής που είναι απολύτως αναγκαίες και απαραίτητες για την κάλυψη των αναγκών της υπηρεσίας κατανομής φορτίων, μια ρύθμιση όπως το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων είναι ικανή να εγγυάται την ασφάλεια του δικτύου και την προστασία του καταναλωτή.

63 Πρέπει πάντως να εξεταστεί μήπως αυτή η μέθοδος παρεμβάσεως βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών γενικού οικονομικού συμφέροντος τους οποίους επιδιώκει.

64 Η ENEL πρόβαλε συναφώς τον ισχυρισμό, χωρίς να αντικρουστεί, ότι η απόφαση 52/09 είχε ως αποτέλεσμα να εφαρμόζεται το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων σε σημαντικό τμήμα της παραγωγικής της ικανότητας, που αυξήθηκε από 500 MW σε περισσότερα από 10 000 MW. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει το βάσιμο του ισχυρισμού αυτού.

65 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εξεταστούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά του καθεστώτος των αναγκαίων εγκαταστάσεων, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09.

66 Το άρθρο 63, παράγραφος 9, στοιχείο b, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει ότι η Terna είναι αρμόδια να καθορίζει τον αριθμό των ωρών λειτουργίας και την ισχύ των εγκαταστάσεων και/ή ομάδων εγκαταστάσεων που θεωρούνται αναγκαίες. Η Terna καταχωρίζει συνεπώς στον κατάλογο τις μονάδες και εγκαταστάσεις παραγωγής για τις ώρες λειτουργίας μόνο και για τις ποσότητες για τις οποίες η εγκατάσταση λογίζεται αναγκαία για την ασφάλεια του δικτύου. Όσον αφορά τις ποσότητες που δεν θεωρούνται αναγκαίες, η γενικής ισχύος ρύθμιση προβλέπει ότι ο παραγωγός έχει την ευχέρεια να προσφέρει στην αγορά την ποσότητα που θέλει στην τιμή που θέλει.

67 Επιπλέον, το άρθρο 64, παράγραφοι 3 και 4, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει ότι η Terna, κατά τον καθορισμό των ορίων και των κριτηρίων που αφορούν την ΑΥΚΦ, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα στην ΑΠΗ και στην ΑΙΗ. Όσον αφορά ειδικότερα την τιμή των προσφορών πωλήσεως ή αγοράς που γίνονται δεκτές στην ΑΥΚΦ, το άρθρο 64, παράγραφος 7, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει ότι είναι ίση με την τιμή πωλήσεως ηλεκτρικής ενέργειας στην ΑΠΗ στη γεωγραφική ζώνη στην οποία βρίσκεται η

εγκατάσταση παραγωγής. Μολονότι δηλαδή για την ενέργεια αυτή δεν θα καταβληθεί η τιμή που θα μπορούσε να προτείνει και να επιτύχει στις αγορές αυτές ο χρήστης της κατανομής φορτίων, αφού η προσφορά στην ΑΠΗ και στην ΑΙΗ πρέπει να είναι μηδενική, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι θα του καταβληθεί η μέση τιμή της αγοράς που αντιστοιχεί στην ίδια ζώνη.

68 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να τονιστεί ότι η τιμή της ενέργειας που διατίθεται στην ΑΥΚΦ δεν καθορίζεται προφανώς, αντίθετα από ό,τι ισχυρίζεται η Enel, βάσει τιμών που δεν έχουν καμία σχέση με τις αξίες της ειδικής χρηματιστηριακής αγοράς αναφοράς. Αφού το άρθρο 64, παράγραφος 7, της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει ότι για την ενέργεια αυτή καταβάλλεται η μέση τιμή της αγοράς που αντιστοιχεί στη γεωγραφική ζώνη στην οποία βρίσκεται η εγκατάσταση παραγωγής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως εξάλλου προβλέπεται από το άρθρο 3, παράγραφος 11, του νομοθετικού διατάγματος 185, η ρύθμιση αυτή μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να εξασφαλίζει τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών που διαθέτουν τέτοιες εγκαταστάσεις.

69 Επιπλέον, το άρθρο 64, παράγραφος 8, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει ότι, αν η τιμή αυτή υπολείπεται του μεταβλητού κόστους της εγκαταστάσεως, η Terna χορηγεί στον επιχειρηματία που διαθέτει την αναγκαία εγκατάσταση αποζημίωση ίση με τη διαφορά —εφόσον είναι θετική— μεταξύ του μεταβλητού κόστους των μονάδων παραγωγής της εν λόγω εγκαταστάσεως και της τιμής πωλήσεως της ηλεκτρικής ενέργειας στην ΑΠΗ. Από τη δικογραφία που έχει διαβιβαστεί στο Δικαστήριο προκύπτει ότι ο σκοπός του μηχανισμού αυτού είναι να παρασχεθεί στον χρήστη της κατανομής φορτίων η εγγύηση ότι η αμοιβή για τις αναγκαίες εγκαταστάσεις που είναι διαθέσιμες στις αγορές δεν θα υπολείπεται του μεταβλητού κόστους της ίδιας της εγκαταστάσεως.

70 Επιπλέον, το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων παρουσιάζει κάποια ελαστικότητα και φαίνεται να προσφέρει στους επιχειρηματίες που διαθέτουν αναγκαίες εγκαταστάσεις ορισμένες εναλλακτικές λύσεις για τον περιορισμό των επιπτώσεων που έχει γι' αυτούς η εφαρμογή του.

71 Συγκεκριμένα, το άρθρο 63, παράγραφος 5, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, δίδει στον χρήστη της κατανομής φορτίων τη δυνατότητα να επιλέξει ποια τουλάχιστον ομάδα εγκαταστάσεων παραγωγής από αυτές που έχει προεπιλέξει η Terna θα υπόκειται στο καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων.

72 Το άρθρο 63, παράγραφος 11, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, δίδει στον χρήστη της κατανομής φορτίων τη δυνατότητα να ζητήσει από την AEEG την εφαρμογή του «καθεστώτος αντισταθμίσεως του κόστους», το οποίο επιτρέπει στους χρήστες αυτούς να εισπράττουν ειδική αμοιβή, η οποία καθορίζεται από την AEEG και είναι ίση προς τη διαφορά μεταξύ του αναγνωρισμένου κόστους παραγωγής της αναγκαίας εγκαταστάσεως και των κερδών που πραγματοποίησε η εν λόγω εγκατάσταση κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο περιλαμβανόταν στον κατάλογο των αναγκαίων εγκαταστάσεων. Σε αντάλλαγμα, προβλέπεται ότι η σχετική εγκατάσταση υπόκειται στο γενικώς ισχύον καθεστώς για τις περιόδους και την ικανότητα παραγωγής που έχουν δηλωθεί ως αναγκαίες, αλλά και σε πρόσθετους περιορισμούς όσον αφορά τις μη αναγκαίες ή «ελεύθερες» ποσότητες και περιόδους, οι οποίες καθορίζονται στο άρθρο 65 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09.

73 Όσον αφορά τις εγκαταστάσεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του άρθρου 63, παράγραφος 1, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, και δεν έχουν υπαχθεί στο εν λόγω καθεστώς αντισταθμίσεως του κόστους, το άρθρο 64, παράγραφος 9, της αποφάσεως αυτής, όπως έχει τροποποιηθεί, προβλέπει ότι ο χρήστης της κατανομής φορτίων έχει τη δυνατότητα να προτείνει στην Terna, εντός των προθεσμιών και υπό τους όρους που έχουν προκαθορίσει από κοινού, την αντικατάσταση μιας ή περισσότερων μονάδων παραγωγής από άλλες μονάδες παραγωγής που διαθέτει.

74 Εξάλλου, οι ιδιοκτήτες αναγκαίων εγκαταστάσεων έχουν τη δυνατότητα να αποφεύγουν την εφαρμογή της ρύθμισης που διέπει τις αναγκαίες εγκαταστάσεις, καθόσον μπορούν να προσφεύγουν στη συμβατική λύση που προσφέρει το άρθρο 65 bis του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, το οποίο τους επιτρέπει να συνάπτουν με την Terna έναν από τους δύο τύπους συμβάσεων τους οποίους προβλέπει το εν λόγω άρθρο. Οι συμβάσεις αυτές υπόκεινται στην έγκριση της AEEG πριν από τη σύναψή τους με τους εν λόγω ιδιοκτήτες.

Οι συμβάσεις αυτές προβλέπουν ότι ο χρήστης της κατανομής φορτίων που είναι ιδιοκτήτης αναγκαίων εγκαταστάσεων αναλαμβάνει τη δέσμευση να θέτει στη διάθεση της Terna στην ΑΥΚΦ ορισμένες ποσότητες ικανοτήτων παραγωγής, τις οποίες προσφέρει προς αγορά ή πώληση σε τιμές που έχουν προκαθοριστεί από την AEEG, ενώ παράλληλα λαμβάνει συναφώς πριμοδότηση από την Terna. Πρέπει δε να τονιστεί ότι η Enel έχει επιλέξει την εφαρμογή αυτού του εναλλακτικού μηχανισμού.

75 Όσον αφορά τη διάρκεια της παρεμβάσεως την οποία προβλέπει η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση, η παρέμβαση πρέπει να περιορίζεται χρονικά σε αυτό μόνο που είναι απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών της. Συναφώς επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αφού ο κατάλογος των αναγκαίων εγκαταστάσεων αποτελεί αντικείμενο ετήσιας αναθεωρήσεως και αξιολογήσεως, οι εγκαταστάσεις καταχωρίζονται προφανώς στον κατάλογο αυτό για περιορισμένη χρονική διάρκεια. Εν πάση περιπτώσει, η καταχώριση μιας εγκαταστάσεως στον κατάλογο αυτό διατηρείται μόνο εφόσον η εγκατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται ως αναγκαία, δηλαδή ενόσω δεν υπάρχει άλλη εγκατάσταση που να μπορεί να προσφέρει, ως ανταγωνιστής, τους αναγκαίους πόρους για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της κατανομής φορτίων εντός ορισμένης γεωγραφικής ζώνης.

76 Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι το νομοθετικό διάταγμα 185 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση του δικτύου μεταφοράς και ότι το άρθρο 3, παράγραφος 11, στοιχείο b, του νόμου αυτού προβλέπει ότι η AEEG λαμβάνει και άλλα μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς των υπηρεσιών κατανομής φορτίων, για την παροχή κινήτρων για τη μείωση του κόστους εφοδιασμού των εν λόγω υπηρεσιών, για τη σύναψη μακροπρόθεσμων συμβάσεων προμήθειας και για τη σταθεροποίηση της αντιπαροχής που καταβάλλουν οι τελικοί πελάτες.

77 Επισημαίνεται επίσης ότι η Ιταλική Δημοκρατία τόνισε ότι το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων δεν προορίζεται να ισχύσει μόνιμα και ότι θα καταστεί δυνατόν να καταργηθεί, όταν οι μεσοπρόθεσμες και οι μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στο δίκτυο, οι οποίες είτε έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στις ζώνες με τα περισσότερα προβλήματα, όπως είναι η Σικελία και η Σαρδηνία, είτε έχουν προβλεφθεί από τον εθνικό νομοθέτη, θα έχουν καταστήσει αποτελεσματικότερη τη διαχείριση των υπηρεσιών κατανομής φορτίων μειώνοντας την ισχύ που έχουν αποκτήσει στην τοπική αγορά οι εν λόγω εγκαταστάσεις.

78 Τέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 63, παράγραφος 2, στοιχείο b, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, χάρη στο καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων έχουν περιληφθεί όχι μόνο οι εγκαταστάσεις που είναι αναγκαίες για την εξυπηρέτηση ειδικά των αναγκών μιας από τις υπηρεσίες κατανομής φορτίων, αλλά και ορισμένες εγκαταστάσεις που είναι αναγκαίες για την εξυπηρέτηση γενικά των αναγκών των υπηρεσιών κατανομής φορτίων.

79 Εξάλλου, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 70 των προτάσεών του, οι τελευταίες αυτές εγκαταστάσεις μπορούν να θεωρηθούν αναγκαίες από οικονομικής απόψεως, καθόσον προσδίδουν στους ιδιοκτήτες τους δεσπόζουσα θέση στην αγορά, η οποία τους επιτρέπει να ελέγχουν τις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των τιμών που καταβάλλονται για τις υπηρεσίες κατανομής φορτίων.

80 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση δεν βαίνει προφανώς πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει. Στο αιτούν δικαστήριο πάντως εναπόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον αυτό όντως συμβαίνει.

Η τήρηση των λοιπών προϋποθέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας 2003/54

81 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει επίσης να εξακριβωθεί κατά πόσον οι υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας σχετικά με την κατανομή φορτίων, οι οποίες βαρύνουν την Terna και τους επιχειρηματίες που διαθέτουν αναγκαίες εγκαταστάσεις, είναι αντικειμενικές, ορίζονται σαφώς, είναι διαφανείς, δημοσιεύονται και υπόκεινται σε έλεγχο.

82 Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι η απόφαση 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, καθώς και το άρθρο 3, παράγραφος 11, του νομοθετικού διατάγματος 185 και ο Κώδικας για τη μεταφορά, την κατανομή φορτίων, την ανάπτυξη και την ασφάλεια του δικτύου (Codice di trasmissione, dispacciamento, sviluppo e sicurezza della rete) καθορίζουν τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που εφαρμόζει η

Terna για τον χαρακτηρισμό μιας εγκαταστάσεως ή μιας ομάδας εγκαταστάσεων ως αναγκαίας. Το άρθρο 63 του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, προβλέπει επίσης ότι η Terna καταρτίζει και, στη συνέχεια, δημοσιεύει κατ' έτος τον κατάλογο των εγκαταστάσεων αυτών. Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, στην τεχνική έκθεση που επεξηγεί το περιεχόμενο της αποφάσεως 52/09 γίνεται σχολιασμός των κριτηρίων αυτών, τα οποία αναλύονται άλλωστε στο κεφάλαιο 4 του εν λόγω κώδικα.

83 Ειδικότερα, η παράγραφος 9 του εν λόγω άρθρου 63 προβλέπει ότι η Terna υποχρεούται να διαβιβάζει στην AEEG και στους χρήστες της κατανομής φορτίων, όσον αφορά τις αναγκαίες εγκαταστάσεις τις οποίες διαθέτουν, πρώτον, έκθεση των λόγων για τους οποίους καταχωρίστηκαν στον κατάλογο οι εγκαταστάσεις παραγωγής της οικείας ομάδας, δεύτερον, πίνακα των χρονικών περιόδων του έτους κατά τις οποίες η Terna προβλέπει ότι καθεμία από τις εγκαταστάσεις αυτές θα αποδειχθεί απαραίτητη για την ασφάλεια του δικτύου και τις περιστάσεις υπό τις οποίες θα συμβεί αυτό, με ρητή αναφορά των συγκεκριμένων εγκαταστάσεων, τρίτον, τις κυριότερες παραμέτρους λειτουργίας που προβλέπονται για το επόμενο ημερολογιακό έτος και τις χρονικές περιόδους του επόμενου ημερολογιακού έτους κατά τις οποίες θα ισχύουν οι παράμετροι αυτοί κατά τις προβλέψεις της Terna και, τέταρτον, μια εκτίμηση της πιθανής χρήσης των εγκαταστάσεων παραγωγής και όλων των λοιπών εγκαταστάσεων που ανήκουν σε μια ομάδα εγκαταστάσεων κατά τη διάρκεια των χρονικών περιόδων κατά τις οποίες οι εγκαταστάσεις αυτές ενδέχεται να αποδειχθούν απαραίτητες για την ασφαλή διαχείριση του ηλεκτρικού δικτύου, η δε εκτίμηση αυτή πρέπει να γίνεται, στο μέτρο του δυνατού, χωριστά για καθεμία από τις αναφερόμενες παραμέτρους.

84 Με βάση τα δεδομένα αυτά, ο χρήστης της κατανομής φορτίων πληροφορεί την Terna, δώδεκα τουλάχιστον ώρες πριν από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής προσφορών στην ΑΠΗ, ποιες μονάδες των αναγκαίων για την αποσυμφόρηση εγκαταστάσεων θα χρησιμοποιηθούν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προσφοράς.

85 Οι υποχρεώσεις άλλωστε τις οποίες υπέχουν οι χρήστες της κατανομής φορτίων καθορίζονται στα άρθρα 63, παράγραφος 7, και 64, παράγραφοι 1 έως 10, του παραρτήματος Α της αποφάσεως 111/06, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 52/09, τα οποία προβλέπουν τους όρους υπό τους οποίους υποβάλλονται οι προσφορές.

86 Το καθεστώς των αναγκαίων εγκαταστάσεων δεν δημιουργεί διακρίσεις, όπως ισχυρίζεται η Enel. Συγκεκριμένα, το καθεστώς αυτό εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους τους επιχειρηματίες που διαθέτουν, κατά τη διάρκεια δεδομένης χρονικής περιόδου, μία ή περισσότερες εγκαταστάσεις που ενδέχεται να αποδειχθούν, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων τεχνικής φύσεως, απαραίτητες για την ικανοποίηση των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια των υπηρεσιών κατανομής φορτίων.

87 Όσον αφορά την απαίτηση να λαμβάνεται υπόψη κατά την κατανομή η οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας, από τη δικογραφία δεν προκύπτει ότι οι προσφορές πωλήσεως που παρουσιάζονται στην ΑΠΗ και στην ΑΙΗ δεν επιλέγονται από την Terna βάσει του λεγόμενου κριτηρίου της «οικονομικής αξίας», κατά το οποίο η εξέταση των προσφορών αρχίζει με βάση τη χαμηλότερη προσφορά και συνεχίζεται κατ' αύξουσα κλίμακα.

88 Όσον αφορά, τέλος, την απαίτηση να υπόκειται η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση σε έλεγχο, πρέπει να τονιστεί ότι η απόφαση 52/09 αποτελεί διοικητική απόφαση, κατά της οποίας επομένως μπορεί κανονικά να ασκηθεί ένδικη προσφυγή, όπως άλλωστε ανέφερε και η Terna απαντώντας σε ερώτηση που της τέθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Επισημαίνεται συναφώς ότι η δίκη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κινήθηκε κατόπιν ακριβώς της ασκήσεως προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής.

89 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2003/54, και ειδικότερα τα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας αυτής, έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν την εθνική ρύθμιση που, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με σκοπό τη μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας προς το συμφέρον του τελικού καταναλωτή και της ασφάλειας του ηλεκτρικού δικτύου, επιβάλλει στους επιχειρηματίες που διαθέτουν εγκαταστάσεις ή ομάδες εγκαταστάσεων που θεωρούνται, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θέσει η εθνική ρυθμιστική αρχή, αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια των υπηρεσιών κατανομής φορτίου, αναγκών που συναρτώνται προς τη ζήτηση, την υποχρέωση να υποβάλλουν προσφορές στις εθνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας υπό όρους που έχουν προκαθοριστεί από την εν λόγω αρχή, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν η προϋπόθεση αυτή πληρούται στην υπόθεση της κύριας δίκης.

Επί των δικαστικών εξόδων

90 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Η οδηγία 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ, και ειδικότερα τα άρθρα 3, παράγραφος 2, και 11, παράγραφοι 2 και 6, της οδηγίας αυτής, έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν την εθνική ρύθμιση που, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με σκοπό τη μείωση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας προς το συμφέρον του τελικού καταναλωτή και της ασφάλειας του ηλεκτρικού δικτύου, επιβάλλει στους επιχειρηματίες που διαθέτουν εγκαταστάσεις ή ομάδες εγκαταστάσεων που θεωρούνται, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θέσει η εθνική ρυθμιστική αρχή, αναγκαίες για την κάλυψη των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια των υπηρεσιών κατανομής φορτίου, αναγκών που συναρτώνται προς τη ζήτηση, την υποχρέωση να υποβάλλουν προσφορές στις εθνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας υπό όρους που έχουν προκαθοριστεί από την εν λόγω αρχή, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν η προϋπόθεση αυτή πληρούται στην υπόθεση της κύριας δίκης.

(υπογραφές)